Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kümnes koda)

21. märts 2019*

Eelotsusetaotlus – Makseteenused siseturul – Direktiiv 2007/64/EÜ – Artikli 74 lõige 2 – Maksekäsund kreeditkorralduseks – Maksja esitatud väär kordumatu tunnus – Maksetehingu täitmine kordumatu tunnuse alusel – Saaja makseteenuse pakkuja vastutus

Kohtuasjas C-245/18,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunale ordinario di Udine (Udine esimese astme kohus, Itaalia) 30. märtsi 2018. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 9. aprillil 2018, menetluses

Tecnoservice Int. Srl, pankrotis,

versus

Poste Italiane SpA,

EUROOPA KOHUS (kümnes koda),

koosseisus: koja president C. Lycourgos, kohtunikud E. Juhász ja I. Jarukaitis (ettekandja),

kohtujurist: H. Saugmandsgaard Øe,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Poste Italiane SpA, esindaja: *avvocatessa* A. Fratini,

– Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistasid *avvocato dello Stato* F. Subrani ja *avvocato dello Stato* A. Collabolletta,

– Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek, J. Vláčil ja O. Serdula,

– Euroopa Komisjon, esindajad: H. Tserepa-Lacombe ja V. Di Bucci,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. novembri 2007. aasta direktiivi 2007/64/EÜ makseteenuste kohta siseturul ning direktiivide 97/7/EÜ, 2002/65/EÜ, 2005/60/EÜ ja 2006/48/EÜ muutmise ning direktiivi 97/5/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2007, L 319, lk 1) artikleid 74 ja 75.

2 Taotlus esitati Tecnoservice Int. Srl-i, pankrotis (edaspidi „Tecnoservice“), ja Poste Italiane SpA vahelises kohtuvaidluses, mis käsitleb rahasumma kandmist valele saajale, kuna maksja esitas väära kordumatu tunnuse.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 2007/64 põhjendustes 40, 43 ja 48 on märgitud:

„(40) Et tagada maksete täielikult integreeritud otsetöötlemine ja õiguskindlus, et makseteenuse kasutajate vahelised aluskohustused täidetakse, on väga oluline krediteerida saaja kontole maksja üle kantud täielik summa. […]

[…]

(43) Maksete tõhususe parandamiseks kogu [Euroopa Liidus] tuleks kehtestada maksimaalne ühepäevane täitmisaeg kõigi maksja algatatud maksekäsundite suhtes, mis on eurodes või euroalasse mittekuuluva liikmesriigi vääringus, sealhulgas kreedidikorralduste ja rahasiirete suhtes. […] Võttes arvesse asjaolu, et riigisiseste maksete infrastruktuurid on tihti väga tõhusad, ning teenuse senise taseme halvenemise vältimiseks võivad liikmesriigid alles jätta või kehtestada vajaduse korral eeskirjad, millega määratakse ühest arvelduspäevast lühem täitmisaeg.

[…]

(48) Makseteenuse pakkujal peaks olema võimalik määrata üheselt kindlaks teave, mis on maksekäsundi nõuetekohaseks täitmiseks vajalik. Teisest küljest tuleks siiski selleks, et vältida killustumist ja [liidus] integreeritud maksesüsteemide loomise ohustamist, mitte lubada liikmesriikidel nõuda maksetehingute puhul konkreetse tunnuse kasutamist. See ei tohiks siiski takistada liikmesriikidel nõudmast maksja makseteenuse pakkujalt nõuetekohase hoolsusega tegutsemist ja, kui see on tehniliselt võimalik ning ei nõua käsitsi sekkumist, kontrollida kordumatu tunnuse vastavust ning, kui kordumatu tunnus on mittevastav, maksekäsundi täitmisest keeldumist ning sellest maksja teavitamist. Makseteenuse pakkuja vastutus peaks piirduma maksetehingu nõuetekohase täitmisega vastavalt makseteenuse kasutaja maksekäsundile.“

4 Direktiivi artiklis 4 on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

5) „maksetehing“ – maksja või saaja algatatud raha sissemakse, ülekandmine või väljanõudmine, mis ei olene makse aluseks olevatest mis tahes kohustustest maksja ja saaja vahel;

[…]

21) „kordumatu tunnus“ – makseteenuse kasutajale makseteenuse pakkuja määratud tähtede, numbrite või sümbolite kombinatsioon, mille makseteenuse kasutaja esitab teise makseteenuse kasutaja ja/või tema maksetehingus kasutatava maksekonto üheseks kindlakstegemiseks;

[…]“.

5 Kõnealuse direktiivi III jaotises asuv 2. peatükk „Ühekordsed maksetehingud“ sisaldab artiklit 37 „Teave ja tingimused“. Selle artikli lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid tagavad, et makseteenuse kasutajatele esitatakse või tehakse kättesaadavaks järgmine teave ja tingimused:

a) täpne teave või kordumatu tunnus, mille makseteenuse kasutaja peab esitama maksekäsundi nõuetekohaseks täitmiseks;

[…]“.

6 Sama direktiivi III jaotisesse kuuluv 3. peatükk „Raamlepingud“ sisaldab artiklit 42 „Teave ja tingimused“. See artikkel on sõnastatud nii:

„Liikmesriigid tagavad, et makseteenuse kasutajatele esitatakse järgmine teave ja tingimused:

[…]

2) makseteenuse kasutamise kohta:

[…]

b) täpne teave või kordumatu tunnus, mille makseteenuse kasutaja peab esitama maksekäsundi nõuetekohaseks täitmiseks;

[…]“.

7 Direktiivi 2007/64 artikkel 74 „Väär kordumatu tunnus“ sätestab:

„1. Kui maksekäsund täidetakse kooskõlas kordumatu tunnusega, loetakse maksekäsund kõnealuse kordumatu tunnusega määratletud saaja osas nõuetekohaselt täidetuks.

2. Kui makseteenuse kasutaja esitatud kordumatu tunnus on väär, ei vastuta makseteenuse pakkuja artikli 75 kohase maksetehingu täitmata jätmise ega vigase täitmise eest.

Maksja makseteenuse pakkuja teeb siiski mõistlikke jõupingutusi maksetehinguga seotud raha tagasinõudmiseks.

[…]

3. Kui makseteenuse kasutaja annab rohkem teavet, kui on kindlaks määratud artikli 37 lõike 1 punktis a või artikli 42 lõike 2 punktis b, vastutab makseteenuse pakkuja üksnes maksetehingute täitmise eest vastavalt makseteenuse kasutaja esitatud kordumatule tunnusele.“

8 Direktiivi artikli 75 „Maksetehingu täitmata jätmine või vale täitmine“ lõigetes 1 ja 2 on sisuliselt ette nähtud, et vastutus tuvastatakse „ilma et see piiraks [selle direktiivi] […] artikli 74 lõigete 2 ja 3 […] kohaldamist“.

Itaalia õigus

9 Direktiiv 2007/64 võeti Itaalia õigusesse üle 27. jaanuari 2010. aasta seadusandliku dekreediga nr 11, mis käsitleb direktiivi 2007/64/EÜ ülevõtmist (decreto legislativo n. 11, recante attuazione della direttiva 2007/64/CE, *GURI* nr 36 regulaarne lisa, 13.2.2010, edaspidi „seadusandlik dekreet nr 11/2010“).

10 Direktiivi 2007/64 artiklid 74 ja 75 võeti üle seadusandliku dekreedi nr 11/2010 artiklitega 24 ja 25 peaaegu identses sõnastuses.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

11 3. augustil 2015 esitas üks Tecnoservice'i võlgnik oma pangale maksekäsundi ülekande tegemiseks nimetatud äriühingule, krediteerides pangakontot, mis asus Poste Italianes ja millel oli unikaalne tunnus direktiivi 2007/64 artikli 4 punkti 21 tähenduses ehk rahvusvaheline kontonumber (edaspidi „IBAN“). Maksekäsundis oli märgitud ka selle pangaülekande saaja nimi ehk Tecnoservice.

12 Pangaülekanne tehti kontole, mis vastas nimetatud IBANile. Selgus aga, et kõnealune pangaülekanne tehti muule üksusele kui Tecnoservice, kes seetõttu talle võlgnetud summat mitte kunagi kätte ei saanud.

13 Tecnoservice esitas Poste Italiane vastu hagi eelotsusetaotluse esitanud kohtule, Tribunale ordinario de Udinele (Udine esimese astme kohus, Itaalia), nõudes Poste Italiane tunnistamist vastutavaks selle eest, et ta ei kontrollinud, kas maksekäsundi andja märgitud IBAN vastas saaja nimele. Seega tegi Poste Italiane tema sõnul võimalikuks selle, et asjaomane summa läks valele saajale, sõltumata sellest, et esines piisavaid elemente tuvastamaks, et kordumatu tunnus oli väär.

14 Poste Italiane väidab, et temal mingit vastutust ei lasu, kuna ta tegi pangaülekande kontole, mis vastas maksekäsundi andja märgitud IBANile, ja tal ei ole kohustust midagi täiendavalt kontrollida.

15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib sellega seoses, et direktiivi 2007/64 sätted näevad sisuliselt ette, et kordumatu tunnuse alusel täidetud maksekäsund loetakse nõuetekohaselt täidetuks.

16 Ent direktiivi 2007/64 artikleid 74 ja 75 ning seega riigisiseste õigusnormide asjakohaseid sätteid võib tema hinnangul tõlgendada kahel erineval viisil.

17 Esimese tõlgenduse kohaselt kohaldatakse neid kahte artiklit üksnes seoses, mis esineb maksja ja tema panga vahel, mitte aga seoses, mis esineb makse saaja panga ja teiste huvitatud isikute vahel, nagu maksekäsundi andja, tegelik saaja või ka ekslik saaja. Sellisel juhul tuleks kohaldada teisena nimetatud seose suhtes üksnes riigisiseseid õigusnorme, mis põhinevad tihti muudel ja laiematel vastutust käsitlevatel eeskirjadel kui need, mis on kehtestatud kõnealuse direktiiviga.

18 Teise tõlgenduse kohaselt kohaldatakse neid kahte artiklit maksetehingu suhtes tervikuna, mis hõlmaks ka saaja panga sekkumise. Sellisel juhul oleks saaja makseteenuse pakkuja vastutus samuti rangelt seotud üksnes sellega, et järgitaks maksekäsundi andja märgitud IBANit.

19 Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Arbitro Bancario e Finanziario (vahekohus pangandus- ja finantsvaidlustes, Itaalia) raames vaidluste kohtuväliseks lahendamiseks volitatud organid on selles valdkonnas teinud lahknevaid otsuseid, kuid nende organite tegevust kooskõlastav organ on avaldanud toetust teisele tõlgendusele.

20 Neil asjaoludel otsustas Tribunale ordinario di Udine (Udine esimese astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas direktiivi [2007/64] artikleid 74 ja 75 nende 3. augustil 2015 kehtinud redaktsioonis, mis puudutavad makseteenuse pakkuja kohustusi ja vastutuse piire, nende Itaalia õiguskorda [seadusandliku dekreedi nr 11/2010] artiklitega 24 ja 25 üle võetud kujul tuleb tõlgendada nii, et neid kohaldatakse ainult makse teostamiseks käsundi andnud isiku makseteenuse pakkuja suhtes, või nii, et neid kohaldatakse ka saaja makseteenuse pakkuja suhtes?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt teada, kas direktiivi 2007/64 artikleid 74 ja 75 tuleb tõlgendada nii, et kui maksekäsund täidetakse kooskõlas makseteenuse kasutaja esitatud kordumatu tunnusega, mis ei ühti sama kasutaja märgitud saaja nimega, kohaldatakse makseteenuse pakkuja vastutuse piirangut üksnes maksekäsundi andnud isiku teenusepakkuja suhtes või samuti saaja makseteenuse pakkuja suhtes.

22 Olgu meelde tuletatud, et direktiivi 2007/64 artikli 74 lõige 1 näeb ette, et „[k]ui maksekäsund täidetakse kooskõlas kordumatu tunnusega, loetakse maksekäsund kõnealuse kordumatu tunnusega määratletud saaja osas nõuetekohaselt täidetuks“. Sama artikli lõike 2 esimene lõik täpsustab, et „[k]ui makseteenuse kasutaja esitatud kordumatu tunnus on väär, ei vastuta makseteenuse pakkuja artikli 75 kohase maksetehingu täitmata jätmise ega vigase täitmise eest“.

23 Tuleb märkida, et kuna Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlused puudutavad sisuliselt seda, kuidas tõlgendada direktiivi 2007/64 artikli 74 lõiget 2, mis käsitleb spetsiifiliselt olukorda, kus makseteenuse kasutaja esitatud kordumatu tunnus on väär, siis piisabki selle sätte tõlgendamisest, et anda asjaomasele kohtule tarvilik vastus.

24 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt ei tule liidu õiguse sätte tõlgendamisel arvestada mitte üksnes selle sõnastust, vaid ka konteksti ning selle õigusaktiga taotletavaid eesmärke, mille osa säte on (2. septembri 2015. aasta kohtuotsus Surmačs, C-127/14, EU:C:2015:522, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 16. novembri 2016. aasta kohtuotsus DHL Express (Austria), C-2/15, EU:C:2016:880, punkt 19).

25 Käsitletavas asjas tuleb tõdeda, et direktiivi 2007/64 artikli 74 lõike 2 esimese lõigu sõnastus, mis sisaldab üksnes väljendit „makseteenuse pakkuja“, ei tee erinevate makseteenuse pakkujate vahel mingit vahet. Seda sõnastust arvestades kohaldatakse sättes ette nähtud vastutuse piirangut seega iga tehingus osaleva teenusepakkuja suhtes, mitte aga ainult neist ühe suhtes.

26 Sõnasõnalist tõlgendust toetab selle sätte kontekst. Nimelt, esiteks on „maksetehing“ määratletud direktiivi 2007/64 artikli 4 punktis 5 kui „maksja või saaja algatatud“ tegevus, mis seisneb raha sissemakses, ülekandmises või väljanõudmises, mis ei olene makse aluseks olevatest mis tahes kohustustest maksja ja saaja vahel. Sellest määratlusest tuleneb seega, et mõiste „maksetehing“ hõlmab tervet ühte tehingut maksja ja saaja vahel, mitte aga üksnes maksja ja saaja kummagi suhteid oma makseteenuse pakkujaga.

27 Teiseks kehtestab direktiivi 2007/64 artikli 74 lõike 2 teine lõik kohustuse teha mõistlikke jõupingutusi maksetehinguga seotud raha tagasinõudmiseks üksnes „maksja makseteenuse pakkujale“. Seega, kui liidu seadusandja oleks soovinud piirata direktiivi 2007/64 artikli 74 lõike 2 esimese lõigu mõju osas, mis puudutab kasutaja esitatud kordumatu tunnusega kooskõlas tehtud makseid, üksnes maksja makseteenuse pakkujaga, siis ta oleks seda ka selles sättes täpsustanud.

28 Lisaks sellele toetavad direktiivi 2007/64 artikli 74 lõike 2 sellist tõlgendust, nagu on esitatud käesoleva kohtuotsuse punktis 25, selle direktiivi eesmärgid. Nimelt tuleb märkida, et esiteks nähtub direktiivi 2007/64 põhjendusest 40, et selle eesmärk on tagada maksete täielikult integreeritud otsetöötlemine, ja teiseks põhjendusest 43, et selle eesmärk on maksete tõhususe ja kiiruse parandamine. Maksete otsetöötlemise ja kiirusega seotud eesmärke aitab aga paremini saavutada selle sätte tõlgendus, mis piirab nii maksja kui ka saaja makseteenuse pakkuja vastutuse, vabastades seega need teenusepakkujad kohustusest kontrollida, kas makseteenuse kasutaja esitatud kordumatu tunnus vastab tõepoolest isikule, kes on nimetatud saajaks.

29 Lisaks tuleb märkida, et direktiivi 2007/64 põhjenduses 48 on täpsustatud, et liikmesriike ei tohiks takistada nõudmast „maksja“ makseteenuse pakkujalt nõuetekohase hoolsusega tegutsemist, kui see on tehniliselt võimalik ega nõua käsitsi sekkumist. Samas on neid kahte teenusepakkujate kategooriat eristamata märgitud, et makseteenuse pakkuja vastutus peaks piirduma maksetehingu nõuetekohase täitmisega vastavalt makseteenuse kasutaja maksekäsundile.

30 Kõikidest eeltoodud kaalutlustest johtub, et esitatud küsimusele tuleb vastata, et direktiivi 2007/64 artikli 74 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et kui maksekäsund täidetakse kooskõlas makseteenuse kasutaja esitatud kordumatu tunnusega, mis ei ühti sama kasutaja märgitud saaja nimega, kohaldatakse selles sättes ette nähtud makseteenuse pakkuja vastutuse piirangut nii maksja makseteenuse pakkuja kui ka saaja makseteenuse pakkuja suhtes.

Kohtukulud

31 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kümnes koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. novembri 2007. aasta direktiivi 2007/64/EÜ makseteenuste kohta siseturul ning direktiivide 97/7/EÜ, 2002/65/EÜ, 2005/60/EÜ ja 2006/48/EÜ muutmise ning direktiivi 97/5/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta artikli 74 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et kui maksekäsund täidetakse kooskõlas makseteenuse kasutaja esitatud kordumatu tunnusega, mis ei ühti sama kasutaja märgitud saaja nimega, kohaldatakse selles sättes ette nähtud makseteenuse pakkuja vastutuse piirangut nii maksja makseteenuse pakkuja kui ka saaja makseteenuse pakkuja suhtes.

Allkirjad